

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Александър Маринов

Член на научно жури в конкурс

за придобиване на образователната и научна степен ”доктор”,
определено със заповед на Ректора № 2800/21.12.2022 г.

Научна област: 3. Социални, стопански и правни науки,

Професионално направление: 3.3. Политически науки

Философски факултет,

Катедра „Философски и политически науки”,

Благоевградски Университет „Св. Неофит Рилски”

Дисертационен труд на тема

„ПОЛИТИКИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ И ПРОЦЕСИ НА ДЕСТРУКЦИЯ НА ДЪРЖАВНОСТТА В БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА СЛЕД ДЕЙТЪНСКОТО СПОРАЗУМЕНИЕ ОТ 1995 Г.“

Дисертант: **Александра Атанасова**

1. Общи данни по процедурата

Дисертационният труд „Политики за изграждане и процеси на деструкция на държавността в Босна и Херцеговина след Дейтънското споразумение от 1995 година“ е обсъден и предложен за публична защита на заседание на съвета на катедра „Философски и политически науки”.

Представен е проект за дисертационен труд с обем 300 стандартни страници, разделен на увод, 4 глави, заключение, приложения и библиографска справка. Научният апарат съдържа 148 източника, в т.ч. 101 източника на латиница (на четири

езика). Източниците са разнообразни и относително актуални, библиографията е пълноценно приложена. Значимо място в цитираната научна литература заемат релевантни за темата български автори.

Дисертационният труд в покрива формалните и съдържателните изисквания на действащите нормативни документи - ЗРАСРБ, както и Правилника за неговото прилагане и документите на Благоевградския университет.

2. Оценка на дисертационния труд

Цялостната оценка на предлагания дисертационен труд води до извода за изграден интерес, солидна методологическа култура и висока подготовка на дисертанта в дадената специфична научна област.

Темата несъмнено е дисертабилна, тъй като е открита и съдържа множество предизвикателства. Актуалността на проблематиката е особено ясно открояна, тъй като по-доброто емпирично познаване и теоретично осмисляне на съвременните процеси в Босна и Херцеговина и като цяло в Западните Балкани могат да очертаят насоки за оптимизиране на българската държавна управление (и то не само в сектора сигурност). Особено актуално е третирането на проблематиката на разпада на държавността в контекста на наложени отвън правни, институционални и политически модели.

Дисертантът много добре познава и концептуализира проблемите на историята, формирането и кризата на държавността в Босна и Херцеговина и ги интерпретира в контекста на цялостния процес на формирането на националната идентичност на Балканите, чиято специфика е свързана с отъждествяването на тази идентичност с етническата принадлежност. Според мен, трудът оригинален научен принос и създава полезни перспективи за по-нататъшното развитие на изследванията в даденото направление.

Разработката е подчинена на *основна цел*, дефинирана от докторанта по следния начин: „чрез преглед на историческите причини и анализ на актуалната обстановка в Босна и Херцеговина, да бъдат определени и установени конкретните процеси, довели до настоящия политически и обществен пат, с цел да бъдат разгледани опциите за потенциално преминаване отвъд наложилото се статукво, и да бъдат представени бъдещи варианти за развитие”. За реализация на целта е разработена система от много подробно формулирани изследователски задачи. Предложена е *основна хипотеза*, че „Дейтънското споразумение е първопричината, катализаторът и основното необходимо

и достатъчно условие, за да са налични всички политики за изграждане, но и всички процеси по деструкция на държавността в Босна и Херцеговина“. Последователно и аргументирано са дефинирани използваните методи; компетентно са използвани широк кръг първични и вторични източници на факти и данни.

Коректно е обоснована приложимостта на научните резултати, а като цяло съществено достойнство на дисертацията е нейната подчертана практико-приложна ориентация. Заслужава да се отбележи проектирането, провеждането и анализа на данните от собствено емпирично изследване (интервюта с представители на държавната администрация на Босна и Херцеговина, със служители на ООН от босненски и друг произход и с дипломати от държавата в посолството ѝ в София, както и в други нейни задгранични представителства).

В логично обвързани части са представени сравнително кратко, но пълноценно: общественно-политическите процеси, които протичат на територията на Босна и Херцеговина до войната, започнала през 1992 г.; предисторията и контекста на общото рамково споразумение за мир от Дейтън/Париж в Босна и Херцеговина, вкл. сложния набор от международни гаранции, действащи на различни нива; протеклите през последните почти три десетилетия процеси в Босна и Херцеговина, главно в тяхното политическо измерение. В отделна глава са разгледани подробно процесите на деструкция на държавността в Босна и Херцеговина, като се налага заключението, че позитивно развитие в Босна и Херцеговина има, но е съвсем ограничено. Специално внимание е отделено на негативното влияние на някои международни фактори върху вътрешнополитическия процес в Босна и Херцеговина. Накрая, предложени са задълбочени и полезни изводи и заключения относно наличието на реален интерес или намерение сред водещите вътрешни или външни участници за Босна и Херцеговина ситуацията в държавата да бъде нормализирана и трансформирана. Авторът добре е аргументирал вижданията си какво трябва да се промени, за да тръгнат процеси в положителна насока.

Общото впечатление от структурата на дисертационния труд на Александра Атанасова очертава изградена теоретико-методологическа култура, самостоятелно изследователско мислене и уверена работа над текста. Сполучливо - методологически коректно, но и творчески - са приложени пространни исторически извори и теоретични постановки на утвърдени автори.

Авторефератът е разработен съгласно нормативните изисквания и съдържа основните проблеми и пътищата за тяхното решаване, посочени в дисертационния

труд. Той дава необходимата представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите резултати от докторанта. Самооценката на приносите е адекватна.

Бих конкретизирал оценките си за **достойнствата на дисертацията** в следните четири пункта.

Първо, изборът на темата. Темата несъмнено е дисертабилна, тъй като е открита и съдържа множество предизвикателства, а от друга страна е сравнително слабо разработена у нас. Актуалността на проблематиката е особено ясно открояена, тъй като глобалната и регионалната турбулентност поставят в нова светлина редица привични възгледи за начина на решаване на проблемите, свързани с поддържането на гражданския мир и стабилността в европейските и особено в балканските хетерогенни общества.

Второ, формулирането и проверката на основната изследователска хипотеза. Дисертантът си е поставил за цел да реализира едно важно научно начинание – да изследва тенденцията на разпад на държавността 27 години след подписването на Дейтънското споразумение, при все по-ясна необходимост от неговата ревизия, осъзнавана както във всички нива на обществения и политическия живот в Босна и Херцеговина, така и сред основните „външни играчи“. На базата на възприетата изследователска логика Александра Атанасова стига до поредица от добре аргументирани и практически значими изводи и препоръки.

Трето, изграждането на много добре концептуализиран теоретичен модел на анализ както на историческата и политическата логика на Дейтънското споразумение, така и на неговите уязвимости, обусловили по-нататъшната ерозия на държавността.

Четвърто, приложеният подход за емпирична верификация на теоретичния модел. Александра Атанасова се е справила много добре с това предизвикателство, като стъпва главно на свой собствен, ценен прочит на събраните данни и факти от кабинетното и емпиричното проучване. В това отношение, според мен, трудът има безспорен приносен характер и създава полезни перспективи за по-нататъшното развитие на изследванията в даденото направление.

3. Научни и приложни приноси

Научните приноси на дисертационния труд на Александра Атанасова са в съответствие с предмета и хипотезите на изследването и са ориентирани главно към

изследователското развитие и приложно-практичната страна на динамиката на държавността в хетерогенните европейски и особено балкански общества.

Приносите, според мен, могат да бъдат систематизирани в *три основни пункта*:

Първо. Обосноваването на тезата, че ревизията и промяната на Дейтънското споразумение, както и съпътстващото го необходимо изменение на конституцията на държавата, са единственият път към овладяване на негативните процеси в междуобщностните отношения и утвърждаване на Босна и Херцеговина като правова и демократична държава с функциониращи институции.

Второ. Очертаването на възможностите за потенциално преминаване отвъд наложилото се статукво и формулиране на бъдещи варианти за развитие на Босна и Херцеговина.

Трето. Системното изясняване на комплекса от международни фактори, влияещи върху обстановката в Босна и Херцеговина, в контекста на най-новите геополитически реалности, сред които войната в Украйна.

Посочените три пункта водят до извода, че дисертацията на Александра Атанасова съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в политическите изследвания и отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответните документи на Благоевградския университет „Неофит Рилски”.

4. Публикации

Александра Атанасова посочва пет публикации, три от които са пряко посветени на темата на дисертационния труд. Те показват задълбоченост и последователност при подготовката и извършването на научноизследователския процес от докторанта, научния му ръководител и обучаващото го звено.

5. Критични бележки и препоръки

Изтъкнатите по-горе положителни страни на дисертацията категорично доминират в общата ми оценка за нея. Имам конкретни въпроси и препоръки, които подробно изложих в личен разговор с дисертанта. Убеден съм, че изясняването и очертаването на недостатъчно солидно обосноваването на точки ще спомогне за понататъшната еволюция на научните и практически търсения на Александра Атанасова.

Бих отправил към дисертанта следния въпрос:

Кои са основните изводи от дисертационното проучване, които имат отношение към политиката на българската държава в дадения и други сродни казуси?

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Като имам предвид: научно-теоретичната, изследователската и приложната значимост на темата и ясно откритите достойнства и приноси на работата,

Предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Александра Атанасова образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление: 3.3. Политически науки.

31.01.2023 г.

Рецензент:

проф. д-р Александър Маринов

REVIEW

By: Prof. PhD Aleksandar Ivanov Marinov,
Sofia University „St. Kliment Ohridski”, Department of Public Administration,
member of scientific jury, appointed by the Rector, Order № 2800/21.12.2022

Regarding: PhD procedure in Professional Field 3.3. Political Science

PhD Thesis

***Building policies and statehood destruction processes in Bosnia-Herzegovina
After Dayton Accords of 1995***

By: Aleksandra Atanasova

1. General outline of the procedure

The PhD thesis „*Building policies and statehood destruction processes in Bosnia-Herzegovina after Dayton Accords of 1995*”, supervised by prof. PhD Boris Manov was discussed and promoted to public defense by the council of Philosophy and Political Science Department.

The dissertation consists of 300 standard pages (along with the list of abbreviations, bibliography, and appendices). Structurally, it includes an introduction, an exposition in four chapters, and conclusions (applications of the dissertation and proposals are included). The literature used is a total of 148 sources. The scientific sources are up to date, relevant, of wide conceptual variety and fully applied.

The PhD thesis is in line with the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA), and the regulations of Blagoevgrad University.

2. General outline of the PhD thesis' subject matter and methodology

The PhD thesis subject matter and purpose are definitely relevant, because better empirical description and theoretical explanation of contemporary processes in Bosnia-Herzegovina and at the Western Balkans can outline important ways to optimize Bulgarian regional and security policies.

The PhD thesis *research's aim*, defined by the author, is to explore historical circumstances and analyze actual situation in Bosnia-Herzegovina and “to define the specific processes, leading to the political and social deadlock”. This should result in outlining some options for moving beyond the status-quo and develop possible development scenarios. In order of reaching the aim, several research tasks are formulated.

The *research hypothesis* arises from the theoretical approach to the statehood disruption in heterogenic societies that was under investigation and corresponds to the research objectives of the study: „Dayton Accords are the source and the primary condition for the state building, but in the same time for the statehood disruption in Bosnia-Herzegovina”.

A comprehensive outline of the research methods is offered. The author applies a large list of information sources, including her own empirical research.

The summary of the PhD thesis is in line with the requirements and contains the main methodological points and research steps, thus giving a full picture of the scientific achievements of the author. The self-assessment of the dissertation contributions is precise and in some sense modest.

3. General evaluation of the PhD thesis

The general evaluation of the PhD thesis leads to a conclusion about the author's good capacity to solve complex research tasks. Using several well-

known theoretical frameworks, Aleksandra Atanasova applies them in a specific context, showing understanding and creativity.

I would like to outline at least four clearly manifested strengths of the dissertation.

First, the research problem choice. The obvious relevance is defined by the premise that effectiveness and efficiency of any conflict resolution depend – in large degree - on different stakeholders’ motivation which supposes continuous improvement of constitutional and institutional conditions in order to meet the different interests. The actual global and regional turbulence calls for deep rethinking of several well established views about peacekeeping and stability in European and Balkan heterogenic societies.

Second, the formulation and the verification of the research hypothesis. In fact, we are facing a complex research hypothesis, which verification includes several aspects. It encloses the anatomy of a long (27-year) process of statehood dysfunction, recognized by almost national and international actors. Following her research logic, Aleksandra Atanasova reaches several convincing conclusions.

Third, the elaborating of a comprehensive, context sensitive conceptual framework. It combines different and sometimes even contradicting aspects of ethnic power-sharing and negotiated peace settlements studies. This offers the possibility for better understanding of Dayton Accords and it’s vulnerabilities.

Four, the pragmatic perspective of the research. The findings of the dissertation could significantly help policy-makers. In this way, the governance could be improved and the efficiency and effectiveness of foreign and security policies will be positively affected. In this sense the PhD study brings valuable contributions and new perspectives.

4. Scientific and applied contributions

The scientific contributions of the PhD thesis lay entirely in the declared subject matter of the study and are clearly oriented toward the conceptual and pragmatic development of state building in heterogenic societies in Europe and especially at the Balkans.

Contributions could be structured in *three main dimensions*:

First. Elaboration and successful verification of an approach to revision and change of Dayton Accords as a precondition for containing the disruptive processes in inter-community relationships and leading Bosnia-Herzegovina to rule of law and democracy.

Second. The development and application of a structural model that supports the positive scenarios for future positive developments in Bosnia-Herzegovina.

Third. Despite the fact that the empirical research was limited to the specific statehood field in a specific geographical area, the approach offers possibilities for its implementation in other countries and regions, especially having in mind the new challengees after the war in Ukraine.

The three dimensions of author's contributions lead to the conclusion that the PhD thesis offers several scientific and applied results contributing to the development of the field of Political studies. Thus, the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA) are met.

5. Publications

Aleksandra Atanasova reports five scientific publications, three of which closely related to the dissertation, proving the systematic nature of the research activities. The PhD text and the corresponding publications are with no doubt original authorship work of the candidate.

6. Critical remarks, questions and recommendations

My overall positive impression of the PhD thesis rises no doubts. I have some specific questions and recommendations, which could help the future scientific efforts of Aleksandra Atanasova and have already discussed with her.

Here I would like to ask the following question:

What are the main results of the PhD study with direct impact on Bulgarian foreign and security policies?

7. CONCLUSION

The content and the contributions of the PhD thesis are entirely in line with the requirements of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA) and other corresponding regulations. The qualification of the candidate is solid and well proven. These results give me compelling reasons to propose to the honorable scientific jury **to vote unanimously for the awarding of the PhD degree in the professional field 3.3. Political Science to Aleksandra Atanasova.**

31.01.2023

Reviewer:

prof. PhD Aleksandar Marinov